

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE W JĘZYKU ŁACIŃSKIM

Trudno powiedzieć, czy dyplom magisterski wydany przez Uniwersytet Krakowski w roku 1512 był jednym z wielu dokumentów zredagowanych po łacinie, czy należy uznać ten fakt za wyjątkowy, zwłaszcza że nie wszystkie zasoby archiwalne zostały do dziś dokładnie przebadane. Powyższy dyplom został wystawiony przez Wydział Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego na prośbę magistra Tomasza przybywającego do klasztoru lubiąskiego O. Cystersów po ukończeniu studiów. Znalazł go przypadkowo wśród archiwaliów klasztoru lubiąskiego znajdujących się w Archiwum Państwowym we Wrocławiu wybitny mediewista Tomasz Jurek, który odczytał i wydał ten zabytek spisany na pergaminie (Jurek, 2006: 69–85). Warto przytoczyć w całości tekst tego dokumentu, by się przekonać, czy wydawane obecnie po łacinie dyplomy dla absolwentów uniwersytetów w Polsce i poza jej granicami wiele się od niego różnią, czy też zachowują średniowieczny schemat:

Magister Albertus de Swodzyschewycze¹ decanus facultatis arcium doctoresque et magistri facultatem artisticam in alma Universitate Cracoviensi representantes significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quomodo dum ad festa Natalis Christi anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo pro certis baccalariis examen ad gradum magisterii in artibus liberalibus fuit institutum et assignatum, venerabilis dominus Thomas frater monasterii Lubensis eiusdem rigori se subiciendo laudabiliter in eodem respondendo dignus magistrali apice comperitus ad gradum ipsum magisterii videlicet in artibus liberalibus sub reverendissimo in Christo patre, domino, domino Joanne Amicino² presule Laodiciensi, de Cracovia arcium et iuris pontificii doctore, eiusdem Universitatis protunc vicecancellario existente legitime est promotus. Quare excellenciis vestris prefatum magistrum tanquam bene meritum, comprobatum nec non fastibus magisterii condecoratum et perpulchre eruditum duximus commendandum et commendamus. Harum quibus

¹ Por. *Conclusiones Universitatis Cracoviensis*, 1933: 101–102, 127, 129, 134.

² Barycz, 1935: 87; Pietrzyk, 2000: 122; Zdanek, 2015: 109–110.

sigillum facultatis predicte est subappensum testimonio litterarum. Datum Cracovie VIII Nonas Octobris anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo³.

Mówiąc o schemacie dokumentu średniowiecznego, należy zwrócić uwagę na trzy jego części, a mianowicie część wstępną (protokół), w której pojawiają się następujące formuły: inwokacja, intytulacja i inskrypcja. W części drugiej zwanej kontekstem występują: arenga, promulgacja, narracja, dyspozycja, sankcja i koroboracja, zaś w ostatniej, czyli eschatokole, wyróżnia się zwykle subskrypcję, datację i aprekację. Nie wszystkie dokumenty, które powstały w epoce średniowiecza, zawierają te formuły w powyższej kolejności, jedne z nich w ogóle pomijano, a niektóre umieszczano w innym miejscu, nie przestrzegając wzorcowego formularza (Semkowicz, 1999: 57–63; Wyrozumski, 1999: 40–41).

Zobaczymy zatem, jak wyglądają te formuły w odkrytym dyplomie magisterskim z 1512 roku. Pominięto w nim inwokację, a w intytulacji został wymieniony wystawca dyplomu brata Tomasza z klasztoru lubiąskiego, ówczesny dziekan Wojciech ze Swodiszowic wspólnie z mistrzami Wydziału Sztuk. Po intytulacji pojawia się zwięzła promulgacja, a następnie narracja wskazująca, kiedy odbył się egzamin magisterski i kto był promotorem brata Tomasza oraz rekomendacja absolwenta dokonana przez promotora Jana Amicina z Krakowa, biskupa Ladoycei. Na końcu dokumentu znajdują się koroboracja i datacja. Cały akt został umocniony pieczęcią zawieszoną na sznurze.

Warto przy okazji zwrócić uwagę, że dokumenty stwierdzające określoną moc prawną uznaje się zwykle za dokumenty dyspozytywne, a takie, które nie stwarzają stanu prawnego, są zaliczane do dokumentów poświadczeniowych (Maleczyński, 1951:10–11). W związku z powyższym dyplomy uniwersyteckie wydawane nieco wcześniej i obecnie przez kancelarie w językach wernakularnych i po łacinie należą do dokumentów dyspozytywnych. Występują w nich dwie najważniejsze osoby, a mianowicie wystawca i odbiorca. Polskie uczelnie wydają dziś sporadycznie kończącym studia na poziomie licencjatu, magisterium lub doktoratu dyplomy w języku łacińskim. Absolwenci, co jest praktykowane już od kilkunastu lat, otrzymują świadectwo ukończenia studiów na tych trzech poziomach w języku ojczystym i angielskim.

Wypada obecnie nawiązać do tradycji i powrócić choćby okazjonalnie na kierunkach humanistycznych do potwierdzania ukończonych studiów w języku łacińskim, tym bardziej że znane i doceniane uniwersytety w Europie i na Zachodzie (m.in. w USA i Kanadzie) wydają dyplomy ukończenia studiów po łacinie na wspomnianych wyżej poziomach. Tego rodzaju procedurę – jak zobaczymy poniżej – potwierdza wiele dyplomów łacińskich, którymi zajmuję się od trzydziestu lat, tłumacząc je z łaciny na język polski. Te dyplomy, jak można stwierdzić

³ Informacje o rękopisie i miejscu jego przechowywania przytaczamy za wydawcą dokumentu: „Wrocław, Archiwum Państwowe, rep. 91, nr 611 oryginał pergaminowy 27–27,2 x 11,2 x 2,1 cm na konopnym cienkim sznurku z końcówkami zabezpieczonymi metalowymi skrawkami pieczęć w drewnianej misce, odcisnięta w czerwonym wosku, średnicy 3,8 cm” (Jurek, 2006: 85).

naocznie, wydawane zwykle na ozdobnym papierze, umacnia się najczęściej wytłoczoną pieczęcią i wręcza absolwentom podczas uroczystej promocji w okazałej tubie. Należy więc przyjrzeć się bliżej tym aktom, zwłaszcza że ich treść – jak się poniżej okaże – jest dość zróżnicowana; bowiem niektóre z nich opatrzone są w nagłówku starą formułą sięgającą czasów starożytnych, zapisaną najczęściej skrótem typu *Q.B.F.F.F.Q.S.* = *quod bonum felix faustum fortunatumque sit*. Formułę tę – jak wiadomo – wygłaszała magistratura rzymska przy poddawaniu pod głosowanie zgromadzenia ludowego treści uchwał. Rzadziej występuje w nich tradycyjna formuła rozpoczynająca list starożytnych Rzymian: *S. P. D.* = *salutem plurimam dicit* lub jeszcze jej krótsza wersja salutacyjna *SALUTEM*. Powyższe formuły, które zastępują średniowieczną inwokację wzywającą imienia Boga lub Trójcy Świętej, pojawiają się często w dyplomach wydawanych w Polsce, Niemczech, Czechach i na Węgrzech. Kolejnym ważnym elementem tradycji akademickiej przekazanych na dyplomach są herby pielęgnowane przez najstarsze i najlepsze uczelnie, które stanowią o ich bogatej tożsamości i symbolu wspólnoty wielu pokoleń studentów i profesorów. Dla przykładu uniwersytet w Oksfordzie ma herb przedstawiający otwartą księgę, w górnej jego części umieszczono dwie złote korony, a w dolnej jedną, w środku zaś pola widnieje incipit Psalmu 27 *DOMINUS ILLUMINATIO MEA*. Na znanym Uniwersytecie Harvarda na dyplomach łacińskich pojawia się herb w formie stylizowanej tarczy z napisem *VERITAS*, a u dołu tarczy znajduje się napis *HARVARD* w języku angielskim. Herbem Uniwersytetu Jagiellońskiego zgodnie z obowiązującym dziś Statutem są dwa skrzyżowane berła na błękitnej tarczy zwieńczonej koroną. Podczas uroczystości obchodzonych w uczelni używa się tradycyjnego herbu Uniwersytetu z ukoronowanym białym orłem na czerwonym polu i z półpostacią św. Stanisława ponad tarczą⁴.

Po przedstawieniu informacji o formułach wstępnych i herbach wypada przytoczyć w pełnym brzmieniu treść kilku dyplomów, by sprawdzić, czy ich kolejne części składowe znacznie się różnią od wspomnianego wyżej dyplomu magisterskiego wydanego u progu XVI wieku.

Oto pierwszy przykład dyplomu wydanego dla magistra historii sztuki dnia 30 maja 1996 roku na Uniwersytecie Karola w Pradze:

[nr 1]

Q.B.F.F.F.Q.S.

Summis auspiciis Rei Publicae Bohemicae

Nos Rector Universitatis Carolinae Pragensis et Decanus Facultatis Philosophicae tenorem omnium quae sequuntur ratum praestamus lecturis ... NN. natus/nata die [...] in civitate [...] studiis peractis examen lege Rei Publicae constitutum in

⁴ Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego uchwalony przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 26 maja 2019 roku, Dział II. Tradycja i zwyczaje, paragraf 9. Por. Piech, 2005: 77–83; 2008: 33–40; 2012/2013: 152–153, 50–65.

disciplinis **historia artium** subiiit et **nomen academicum magistri** merito ei tributum est in cuius rei testimonium hoc diploma fieri iussimus.

Rector Universitatis (*podpis własnoręczny*)

Promotor (*podpis własnoręczny*)

Decanus Facultatis (*podpis własnoręczny*)

Pragae die XXX mensis V anni MCMXCVI num. * 009798/69307.

W części centralnej papierowego dyplomu widoczny jest znak wodny przedstawiający okrągłą pieczęć Uniwersytetu z napisem: *Sigillum Universitatis Scolariū Studii Pragensis*. Pod tekstem dyplomu umieszczono okrągłą wytłoczoną pieczęć Uniwersytetu, w której otoku znajdują się powyższy przytoczony napis oraz postaci cesarza Karola IV i św. Wacława.

Kolejny dyplom dla doktora medycyny wydano 17 września 1994 roku na Uniwersytecie Segedyńskim na Węgrzech:

[nr 2] **Nos Rector et Alma ac Celeberrima Universitas Scientiarum Medicinae de Alberto Szent-Györgyi nominata lecturis salutem!**

Laudabile imprimis maiorum nostrorum institutum est, ut, qui honestis studiis atque artibus semet dederunt, priusquam ad vitae communis usum et praxim se conferant, debitum eruditionis suae testimonium legitimo acquirant modo. Cum itaque ornatissimus(a) ac doctissimus (a) dominus (a) [...] NN. in [...] Polonia die XX mensis Octobris anno MCMLXVII natus (a) cursum universae artis medicinae legibus academicis praescriptum, debita assiduitate ac diligentia perfecisset et examinibus ex lege institutis coram ordine professorum medicorum huius Universitatis debitam eruditionem suam et medicinae peritiam cum laude comprobavisset: eundem (eandem) ornatissimum (am) ac doctissimum (am) dominum (am) [...] NN. die, mense et anno infrascriptis **doctorem medicinae universae** pronuntiavimus et declaravimus dedimusque ei potestatem medicinae universae praxim exercendi, tribuentes ei omnia privilegia ac praerogativas, quibus doctores medicinae ex iure et consuetudine fruuntur.

In quorum fidem diploma hoc maiore Universitatis nostrae sigillo munitum et consuetis subscriptionibus roboratum ei dari curavimus.

Datum in Szeged, in Hungaria, die XVII mensis Septembris anno millesimo nongentesimo nonagesimo quarto.

Rector Universitatis (*podpis własnoręczny*)

Decanus Facultatis Medicinae (*podpis własnoręczny*)

U dołu tego papierowego dyplomu umieszczono wytłoczoną pieczęć większą z napisem w otoku: *Universitas Scientiarum Medicinae*.

Poniżej przytaczamy treść dyplomu Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego wręczonego w Rzymie 20 października 1996 roku licencjatowi świętej teologii (w zakresie duchowości):

[nr 3] **Pontificia Universitas Gregoriana**

[...] NN. studiis, quae requiruntur, peractis, nostrae Universitati nomen dedit, et inter auditores ordinarios Facultatis Theologiae ascripta, per definitum tempus studiorum curriculum ad licentiam praestitutum emensa, omnibus praescriptis experimentis rite superatis, legitimis examinatorum suffragiis magna cum laude die XVII mense Iunii anno MCMXCVI probata exstitit.

Quare, cum in omnibus ea servata sint quae ex apostolicis constitutionibus et nostrae Universitatis statutis sunt decreta, nomine et auctoritate Ioannis Pauli II summi pontificis feliciter regnantis, apostolica potestate nobis a Sancta Sede concessa utentes nos eandem NN. [...] **licentiatam in sacra theologia (spiritualitate)** declaramus et renuntiamus, eique omnia huius gradus privilegia, honores ac iura conferimus.

In cuius rei fidem has testimoniales litteras sigillo Universitatis munitas ei tradimus.

Romae, die XX Octobris MCMXCVI.

Rector Universitatis (*podpis własnoręczny*)

Vice magnus cancellarius (*podpis własnoręczny*) Decanus Facultatis (*podpis własnoręczny*),

Secretarius generalis (*podpis własnoręczny*).

Herb jest w kształcie koła, nad nim znajduje się tiara papieska, a w kole u góry napis IHS, po prawej stronie są litery A. M. 1553, po lewej D. G. 1583, a między nimi pośrodku zasiadająca na tronie Matka Boża z Dzieciątkiem Jezus, u stóp widnieje hasło *SEDES SAPIENTIAE* i poniżej na wstędze napis *RELIGIONI ET BONIS ARTIBUS*. U dołu papierowego dokumentu umieszczono okrągłą pieczęć wraz ze słowami *Pontificia Universitas Gregoriana*.

Kolejny odpis dyplomu Uniwersytetu w Glasgow, wydanego dla magistra filozofii dnia 7 lipca 1989 roku:

[nr 4] **Omnibus has litteras visuris**

Universitatis Glasgvensis Senatus salutem

Noveritis omnes Almam Universitatem Glasgvensem alumnam suam [...] NN. **philosophiae magistrum** ita creasse ut omnibus privilegiis quae ad hunc gradum pertinent iure uteretur. In quorum fidem his litteris commune Universitatis sigillum apponendum curabamus. Dabamus Glasgvae in aedibus academicis anno Salutis MCMLXXXIX die VII mensis Iulii.

Principalis (*podpis własnoręczny*).

Senatus Academiici Scriba (*podpis własnoręczny*)

Facultatis Scientiarum Philosopharum Decanus (*podpis własnoręczny*)

U dołu papierowego dyplomu znajduje się wytłoczona okrągła pieczęć z napisem w otoku: *Universitas Glasgvensis*.

Przenieśmy się teraz z Europy do Kanady i USA, gdzie tamtejsze uniwersytety, sięgając często do wzorów europejskich, wydają absolwentom wiele dokumentów po łacinie. Poznajmy zatem treść dyplomu wystawionego przez Uniwersytet McGilla w Montrealu dla bakałarza nauk humanistycznych 29 października 1996 roku.

[nr 5]

Universitas McGill

ad Montem Regium in Canada

omnibus ad quos hae litterae pervenerint salutem.

Nos Universitatis Gubernatores Rector Socii testamur nos [...] NN. cum curriculum studiorum praescriptum cum industria confecerit et omnes exercitationes quae ei sint iniunctae rite peregerit, creavisse **baccalarium artium** atque ei omnes honores iura beneficia quae ad illum gradum pertineant concessisse. Quod ad confirmandum has litteras sigillo Universitatis consignandas et nomina eorum qui res academicas administrant subscribenda curavimus.

Datae die XXIX mensis Octobris anni MCMXCVI.

Decanus Facultatis (*podpis własnoręczny*)

E Gubernatoribus (*podpis własnoręczny*)

Tabularius (*podpis własnoręczny*)

Rector (*podpis własnoręczny*).

Uniwersytet posiada herb w formie stylizowanej tarczy, u góry na wstędze jest słowo McGill, poniżej na czerwonym tle między dwiema koronami znajduje się otwarta księga z napisem: *In Domino confido*, pod nią na białym tle umieszczono trzy ptaki barwy czerwonej, a na wstędze u dołu dodano: *Grandescunt aucta labore*. U dołu tego papierowego dyplomu uniwersyteckiego widnieje wytłoczona okrągła pieczęć z ząbkowaną krawędzią.

Następny dyplom Uniwersytetu Pensylwańskiego dla bakałarza nauk humanistycznych został wydany 19 maja 1986 roku:

[nr 6]

Universitas Pennsylvaniensis

omnibus has litteras lecturis salutem dicit

Cum academiis antiquis mos sit scientiis litterisve humanioribus excultos titulo iusto condecorare nos igitur auctoritate Curatorum nobis commissa [...] NN. ob studia a professoribus approbata ad gradum **baccalaureae artium** admisimus eique omnia iura honores privilegia ad hunc gradum pertinentia libenter concessimus.

Cuius rei testimonio nomina nostra die mensis Maii XIX anno Salutis MCMLXXXVI et Universitatis conditae CCXLVI Philadelphiae subscripsimus.

Sigilli custos (*podpis własnoręczny*)

Praeses (*podpis własnoręczny*)

Decanus (*podpis własnoręczny*)

U góry papierowego dyplomu znajduje się herb Uniwersytetu w kształcie stylizowanej tarczy, gdzie na czerwonym tle są widoczne w srebrnym kolorze dwie otwarte księgi z delfinem, nieco niżej na tle niebieskim znajduje się szewron z trzema naczyniami w srebrnym kolorze, a pod herbem na wstędze widnieje motto: *Leges sine moribus vanae proficiunt*; u dołu dyplomu umieszczono okrągłą pieczęć z nazwami siedmiu sztuk wyzwolonych.

Na koniec warto się zapoznać z treścią dwóch dyplomów doktorskich w Polsce, jednego wydanego przez Uniwersytet Jagielloński w roku 1929 i drugiego wystawionego przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie w roku 2003:

[nr 7]

Q.F.F.F.Q.S.

summis auspiciis

Serenissimae Reipublicae Polonorum

Nos

Iosephus Kallenbach

philosophiae dr., historiae litterarum Polonorum professor p.o. h.t. Universitatis Jagellonicae Rector magnificus

Stanislaus Estreicher

iur. dr., historiae iuris occid. eur. professor p.o. h.t. ordinis iuris consultorum decani vices gerens

et

Casimirus Ladislaus Kumaniecki

iur. dr. administrationis, iuris administrativi ac statisticae professor p.o. promotor rite constitutus

in

virum clarissimum

Iosephum Deodatum Stankiewicz-Stephan

oriundum Nowy Sącz

postquam examinibus legitimis laudabilem in universo iure doctrinam probavit

doctoris iuris

nomen et honores iura et privilegia contulimus in eiusque rei fidem hasce litteras Universitatis sigillo sancindas curavimus.

Datum Cracoviae, die XVII mensis Ianuarii anno MCMXXIX.

Józef Kallenbach (*podpis własnoręczny*)

Stanisław Estreicher (*podpis własnoręczny*)

Kazimierz Władysław Kumaniecki (*podpis własnoręczny*)

Dyplom pergaminowy został umocniony zawieszoną na sznurku pieczęcią wielką Uniwersytetu Jagiellońskiego wzorowaną na pieczęci pochodzącej z XV wieku, w jej polu centralnym znajduje się półpostać św. Stanisława ponad tarczą; w otoku zewnętrznym jest napis: *Sigillum universitatis studii cracoviensis generalis*, a w otoku środkowym dodano: *sanctus Stanislaus wladislaus rex poloniae* (Chmiel, 1990: 44–45).

[nr 8]   **Pontificia Academia Theologica Cracoviensis**
                                  Facultas Historiae Ecclesiasticae

Diploma Doctoris Artium Humaniorum in Historia
 nomine et auspiciis Ioannis Pauli Papae II summi pontificis
 feliciter regnantis ex decreto consilii Facultatis, vi potestatis a Sede Apostolica nobis concessae,

Nos

D. [...] NN. Cum iam experimenta omnia legibus Facultatis praescripta superaverit,
Doctorem in artibus humanioribus in historia
 declaramus et renuntiamus, eique omnia huius gradus privilegia honores ac iura conferimus.

In cuius rei fidem has onstitutes litteras onstit Facultatis munitas ei tradimus.
 Cracoviae, die 26 Novembris anno Domini MMIII

Magnus Cancellarius (*podpis własnoręczny*)
 Decanus Facultatis (*podpis własnoręczny*)
 Promotor rite onstitutes (*podpis własnoręczny*)
 Rector (*podpis własnoręczny*)

U dołu papierowego dyplomu umieszczono pośrodku owalną pieczęć, w jej polu znajduje się popiersie św. Jana z Kęt, a w otoku pieczęci widnieje napis: *Pontificia Academia Theologica Cracoviensis*.

Poznaliśmy powyżej treść ośmiu dyplomów wydanych przez różne uczelnie europejskie i uniwersytety z Kanady i USA. Każdy z nich ma sześć stałych formuł, a mianowicie intyulację zawierającą imię wystawcy i jego tytułaturę, następnie narrację i dyspozycję, które stanowią główną część dokumentu, koroborację, czyli formułę informującą, w jaki sposób dokument został uwierzytelniony, następnie datację, a więc Formułę podającą miejsce i czas spisania dokumentu i wreszcie formułę subskrypcyjną wymieniającą świadków czynności prawnej. Takie formuły, jak inwokacja, sankcja i aprekcja, są w tych dyplomach niewidoczne. Warto zauważyć, że w dyplomie wydanym w Czechach (nr 1) i w Polsce (nr 7) zamiast średniowiecznej inwokacji *In nomine Dei (Domini)* występuje znana formuła starożytna *Q.B.F.F.Q.S.* Na początku innych dyplomów pojawiają się sporadycznie formuły salutacyjne i skierowane do zainteresowanych osób treścią aktu, na przykład: *Nos Rector [...] tenorem omnium quae sequuntur ratum praestamus lecturis* (nr 1), następnie *Nos Rector [...] lecturis salutem* (nr 2) czy *Omnibus has litteras*

visuris [...] salutem (nr 4), czy też *omnibus ad quos hae litterae pervenerint salutem* (nr 5) i wreszcie *omnibus has litteras lecturis salutem dicit* (nr 6). W intylacji, co charakterystyczne dla dokumentów średniowiecznych, także i w tych dyplomach uniwersyteckich dominuje forma pluralna Nos. Zauważmy, że tylko w jednym dokumencie można wskazać arenę, czyli formułę wyrażającą jakąś ogólną myśl, która skłania wystawcę do podjęcia określonej czynności prawnej: *Laudabile imprimis maiorum nostrorum institutum est, ut, qui honestis studiis atque artibus semet dediderunt, priusquam ad vitae communis usum et praxim se conferant, debitum eruditionis suae testimonium legitimo acquirant modo* (nr 2). Wystawcą dyplomów – co warto podkreślić – są rektor i dziekan (por. nr 1, 2, 7), formalnie również uniwersytet (por. nr 3, 5, 6) senat (nr 4) i akademia (nr 8).

Wiele szczegółów zawiera formuła narracji i dyspozycji, gdzie zawsze pojawiają się imię i nazwisko odbiorcy dokumentu (niekiedy data urodzin i nazwa państwa, z którego pochodził), następnie informacja o kierunku i przebiegu studiów zakończonych egzaminem zgodnie z przepisami i ocenie, którą absolwent ostatecznie otrzymał, na przykład *cum laude* (*summa, magna cum laude*). Wprowadzono także, co oczywiste, zwroty potwierdzające uzyskanie stopnia naukowego typu: *doctorem medicinae universae pronuntiavimus et declaravimus* (nr 2), *licenciatam in sacra theologia (spiritualitate) declaramus et renuntiamus* (nr 3), *doctorem in artibus humanioribus in historia declaramus et renuntiamus*. Występują także inne wyrażenia, na przykład *nomen academicum magistri merito ei tributum est* (nr 1), *noveritis [...] philosophiae magistrum ita creasse* (nr 4), *testamur [...] creavisse baccalarium artium* (nr 5), *ad gradum baccalaureae artium admissimus* (nr 6), *doctoris iuris nomen [...] contulimus* (nr 7). Prawie wszystkim absolwentom odbierającym dyplom przyznawane są różne uprawnienia związane ze stopniem naukowym: *tribuentes ei omnia privilegia ac praerogativas, quibus doctores [...] fruuntur* (nr 2), *eique omnia huius gradus privilegia honores ac iura conferimus* (nr 3), *ut omnibus privilegiis quae ad hunc gradum pertinent iure uteretur* (nr 4), *ei omnes honores, iura, beneficia quae ad illum gradum pertineant concessisse* (nr 5), *eique omnia iura, honores, privilegia ad hunc gradum pertinentia libenter concessimus* (nr 6), *honores, iura et privilegia contulimus* (nr 7), *eique omnia huius gradus privilegia honores ac iura conferimus* (nr 8). Poza jednym dyplomem pergaminowym (nr 7), umocnionym pieczęcią wiszącą na sznurze, pozostałe dokumenty sporządzono na papierze ozdobnym, potwierdzając ich ważność przyłożoną u dołu okrągłą lub owalną pieczęcią. W formule datacyjnej zrezygnowano z typowego zwrotu w średniowieczu *actum et datum* na rzecz słowa *datum* (*datae*); są także w tej formule charakterystyczne wyrażenia *anno* (*Domini, Salutis*), a sam rok wydania dyplomu w większości zapisywano cyframi rzymskimi. W formule subskrypcyjnej występują rektor, dziekan, promotor i kanclerz jako osoby biorące udział w akcie nadania stopnia naukowego absolwentowi i to one podpisują własnoręcznie wydany dyplom.

Z powyższych rozważań wynika, że przy redagowaniu dyplomów uniwersyteckich po łacinie wykorzystano nieliczne formuły starożytne, a w znacznej

części formuły ukształtowane w epoce średniowiecza. Szkoda, że dziś znacznie ograniczono wystawianie dokumentów łacińskich w Polsce, na przykład na Uniwersytecie Warszawskim takie dyplomy otrzymują jedynie wyróżniający się absolwenci, a na Uniwersytecie Jagiellońskim zrezygnowano z ich wystawiania. Na trzech uczelniach katolickich, a więc na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (działającej w latach 1981–2009), przekształconej w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, na wydziałach humanistycznych nadal wydaje się dyplomy łacińskie dla osób, które uzyskały stopień licencjata, magistra i doktora. Warto jednak zauważyć, że na uczelniach państwowych i katolickich w naszym kraju wystawia się dla osób szczególnie zasłużonych dla nauki i kultury dyplomy honorowe *honoris causa* po łacinie. W pozostałych krajach Europy oraz w Kanadzie i USA nie tylko na uczelniach państwowych, ale także na uniwersytetach katolickich podtrzymuje się tradycję wydawania dyplomów łacińskich na wydziałach humanistycznych. Wypadałoby zatem kontynuować dziś tę tradycję i wystawiać jak najwięcej dyplomów po łacinie: *Quid universitas sine memoria!*

Wykaz dyplomów łacińskich wymienionych wyżej:

- nr 1. Uniwersytet Karola w Pradze 30 V MCMXCVI
- nr 2. Uniwersytet Segedyński na Węgrzech 17 IX MCMXCIV
- nr 3. Papieski Uniwersytet Gregoriański 20 X MCMXCVI
- nr 4. Uniwersytet w Glasgow 7 VII MCMLXXXIX
- nr 5. Uniwersytet McGilla w Kanadzie 29 X MCMLXXXVI
- nr 6. Uniwersytet Pensylwański 19 V MCMLXXXVI
- nr 7. Uniwersytet Jagielloński 17 I MCMXXIX
- nr 8. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie 26 XI MMIII

Bibliografia

- Barycz, H. (1935). (Przyjaciel) Jan. W: *Polski słownik biograficzny*, I, 87. Kraków.
- Chmiel, A. (1990). *Pieczęcie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie*. Oprac. i przedmowa Z. Piech. Kraków.
- Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589* (1933). Wyd. H. Barycz. Kraków.
- Jurek, T. (2006). Krakowski dyplom promocji magisterskiej z 1512 roku. *Rocznik Krakowski*, 72, 69–85.
- Maleczyński, K. (1951). *Zarys dyplomatyki polskiej wieków średnich*. Wrocław.
- Piech, Z. (2005). Berła – herb Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Alma Mater*, 74, 77–83.
- Piech, Z. (2008). Odnowione znaki Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Alma Mater*, 103, 33–40.
- Piech, Z. (2012/2013). Orzeł i św. Stanisław w herbie Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Alma Mater*, 152–153, 56–65.

- Pietrzyk, Z. (2000). *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400–2000*. Kraków.
- Semkowicz, W. (1999). *Encyklopedia nauk pomocniczych historii*. Oprac. B. Wyrozumski. Kraków.
- Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego uchwalony przez Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 26 maja 2019 roku, Dział II. Tradycja i zwyczaje, paragraf 9, pkt 1–8.
- Wyrozumski, J. (1999). *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek –1370)*. Kraków.
- Zdanek, M. (2015). Jan Amicinus (Przyjaciel) z Krakowa (zm. 16 X 1526). W: K. Ożóg et al., *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego 1364–1780*, t. I. Kraków, 109–110.